

והעקלים העשויים מחומר של שיפא ושל גמי — מיישנן — מניחם ללא שימוש זמן רב.

וכמה מיישנן? י"ב חדש.

רשב"ג אומר: מניחן מגת לגת ומבד לבד.

ומקשה הגמרא: רשב"ג — היינו תנא קמא — שהלא הזמן שבין גת לגת ומבד לבד היינו י"ב חודש?!

משיבה הגמרא: איכא בינייהו — הרפי ואפלי, שלפעמים מקדים או מתעכב הזמן של הגיתות ובתי הבד, ואז אין הפרש של י"ב חודש.

רבי יוסי אומר: הרוצה לטהר מיד — בלא שימתין י"ב חודש — מנעילן ברותחין, או חולטן במי זיתים — מערה עליהם מי זיתים חמים.

רשב"ג אומר משום רבי יוסי: מניחן תחת הצינור שמיומיו מקלחין, או במעיין שמיומיו רודפין, שוטפים במרוצה.

וכמה זמן מניחן שם — עונה.

כדרך שאמרו להכשיר את הגת שנתגעלה ביין נסך כך אמרו בטהרות לגבי טהרת הגת.

ומבאר הגמרא: כלפי ליא? וכי כך נכון לומר: והלא בטהרות קיימינן? עוסקת הברייתא?

אלא: כך צריך לגרוס בברייתא כדרך שאמרו

כיון שנתקו שניו של אדם, שהזקין — נתמעטו מזונותיו, שבאים לו בקושי. שנאמר "גם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם — וחוסר לחם בכל מקומותיכם".

שנינו במשנה: ראתה ועודה.

תנו רבנן, ראתה ועודה בבית אביה,

בית הלל אומרים: כל הלילה שלה, ונותנין לה עונה שלמה.

וכמה עונה שלמה?

פירש רבן שמעון בן גמליאל: לילה וחצי יום.

ומקשה הגמרא: ומי בעינן כולי האי — וכי שיעור זמן "עונה" רב כל כך?

ורמינחי: הרי שהיו גתיו שבהם דורכים את הענבים כדי להוציא מהם את המיץ, כדי לעשות יין, ובית בדיו שמוציאים שם את השמן מהזיתים, טמאות. ובקש לעשותן בטהרה לטהרם שלא יטמאו את המשקה שנמצא בהן. כיצד הוא עושה?

הדפין שנותנים על הענבים כדי ללחוץ עליהם, והלולבין שמנקים בהם את הגת, והעדשין, הגתות עצמן שהענבים נתונים בהן — מדיחן, שוטף אותן במים כדי שלא ישאר מהיין ומהשמן הטמאים.

סו-ב העקלים מוטות לצורך בית הבד, העשויים מחומרים של נצרים ושל בצבוין קנבוס — מנבבין(14).

14. במסכת עבודה זרה [עה א] מבואר, שניגוב זה נעשה על ידי שפשוף באפר ושיטה במים

"מימרא" אחרת של ר' חנינא בר שלמיא בשם רב.

בטהרות כך אמרו בין נמך.

וביארנו האמוראים: וכמה עונה האמורה
בברייתא זו?

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: או יום או
לילה.

רבי חנה שאונא, ואמרי לה רבי חנה בר
שאונא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן:
חצי יום וחצי לילה.

ואמר רב שמואל בר רב יצחק: ולא פליגי
ולא נחלקו בשיעור זמן העונה:

הא, דברי האומר או יום או לילה —
אמורים בתקופת ניסן ותשרי שהיום והלילה
שויים בהם.

הא, דברי האומר חצי יום וחצי לילה —
אמורים בתקופת תמוז ושבט שאין היום
והלילה שויים, ובחצי יום וחצי לילה ישנם
י"ב שעות שוות. ומסיימת הגמרא את

קושייתה — מדוע אמר רשב"ג בסוגייתנו
שזמן עונה הוא לילה וחצי היום?

מתרצת הגמרא: הכא נמי, גם בסוגייתנו
אימא צריך לומר לגבי נדה: חצי יום וחצי
לילה!

ומקשה הגמרא: והא לילה וחצי יום קאמר!

אלא זהו פירוש דבריו: אי או לילה — דניסן
ותשרי שהיום והלילה שויים אי חצי יום
וחצי לילה — דטבת ותמוז שאין היום
והלילה שויים וזמן העונה הוא י"ב שעות⁽¹⁵⁾.

ואי בעית אימא: שאני, שונה דין בעילת
מצוה משום הכתובה. שמצוי דמגבי
שמאריכים בה שעוסקים בכתיבתה באותו
לילה טפי הרבה עד דחתמי. ובעילת המצוה
מתאחרת ולפיכך נתנו לה חכמים עוד חצי
יום כדי שיהיו לה י"ב שעות.

רב ושמואל דאמרי תרוייהו: הלכה: אפילו
תינוקת שלא הגיע זמנה לראות⁽¹⁶⁾ — בועל

כמה פעמים. ומשום שכולעים יותר מהלולבין
והעדישין אינם מוכשרין על ידי הדחה.

15. כוונת רשב"ג שבימי תמוז וטבת נותנים לה
משך זמן של חצי יום וחצי הלילה והיינו י"ב
שעות. ובפשיטות לתירוקן זה של הגמרא זמן
תחילת י"ב השעות הוא מתחלת הלילה ואפילו
נבעלה אחר כמה שעות מתחילת הלילה, ולדעת
התירוקן השני שבגמרא מאחר שהדרך להתעכב
בכתובה הרבה ונבעלת אך בחצי הלילה תקנו
חכמים בכל הנשים שעונתן נמשכת עד חצי היום
שלמחרת הבעילה. [ואין לומר שלתירוקן הראשון
שבגמרא הולכים אחר זמן הבעילה שאם כן
מדוע הוצרכו לתקן לדעת התירוקן השני עד חצי
היום שלמחרת?!]

16. כך פירש רש"י [ד"ה הלכה] וכן כתב
הרשב"א, אולם דעת הרי"ף והרמב"ם [פ"ה
מהל' א"ב הי"ט] שדברי רב ושמואל נאמרו
לגבי נערה שהגיע זמנה לראות וראתה בבית
אביה שמדין המשנה לדעת בית הלל נותנים לה
כל הלילה כולה, בזה "הלכתא כרבתינו"
שנותנים לה בעילת מצוה ופורש, [ואין זה
בהכרח כדברי בית שמאי במשנה שהם לא
הזכירו "ופורש" עיין לעיל הערה 11] ואמנם
כתב הרמב"ם [בפי"א מהל' א"ב ה"ח] שדם
בתולים בזמן הזה אסור ואפילו בקטנה שלא
הגיע לראות, וכתב הכס"מ [בפ"ה] שזהו ממנהג
שנהגו אבל מעיקר הדין דם בתולים של תנוקת
שלא ראתה מותר כדין המשנה.

בעילת מצוה ופורש.

מתניב רב חסדא: מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חדש:

אמר ליה רבא: הדורי אפירכא לחזר אחר קושיות מהברייתא — למה לי? אותיב תקשה ממתניתין ממשנתנו עצמה!?

הוא רב חסדא סבר — מעשה רב הוראתו של רבי למעשה עדיף להקשות ממנו.

מכל מקום לרב ושמואל קשיא.

מתרצת הגמרא: אינהו דעבדו — כרבותינו.

דתניא רבותינו חזרו ונמנו והסכימו: בועל בעילת מצוה ופורש⁽¹⁷⁾.

אמר עולא, כי הווי בה, כשעיניו ר' יוחנן ור"ל במשנה זו שבפרק תינוקת, לא הווי מסקי מעלים מינה ממנה הלכה למעשה מידי, אלא כדמסיק כהעלאת תעלא השועל מכי כרבא

משדה חרושה [משל הוא: כמו שועל הנכנס למקום חרוש שאינו מוציא משם כלום אלא יוצא באבק שברגליו בלבד. כמו כן הם לא היו פוסקים מכה משנתנו שבפרק זה כלום].
אלא, ומסיימי בה הכי: **בועל בעילת מצוה ופורש.**

אמר ליה רבי אבא לרב אשי: אלא מעתה דכל כך יש לחשוש⁽¹⁸⁾ בדין דם בתולים, בעל נפש הבועל בתולה — לא יגמור ביאתו!

אמר ליה: אם כן שלא יגמור — לכו נוקפו ופורש מלבעול בכלל.

תנו רבנן: וכולן הבתולות שנבעלו שהיו ממשיכות שופעות דם לאחר בעילתן ללא הפסק, ובאות מתוך ד' לילות [לזאת שלא ראתה דם בבית אביה] וממשיכות לשפוע דם לאחר ד' לילות.

או לזאת שראתה בבית אביה — שהיתה שופעת מתוך הלילה הראשונה לאחר הלילה

17. נחלקו הראשונים בדין זה, לדעת רוב הראשונים יכול הוא לגמור ביאתו כרצונו או לפרוש אחר הביאה קודם ש"ימות האבר" וכל זה בכלל תקנת חכמים ש"שנותנים לה בעילת מצוה". אלא שאחר הבעילה פורש — להחזיקה מכאן ואילך כנידה. ואולם דעת הראב"ד [בעה"נ שער הפרשה], שאף על פי שהתירו לו לגמור ביאתו ולא חייבוהו לנעוץ צפרניו בקרקע כדי ש"ימות האבר", מכל מקום אחר שגמר ביאתו אסור לו לפרוש מידי, שהרי "יציאתו הנאה לו כביאתו" ומחויב הוא להמתין עד ש"ימות האבר" ופורש. ודחו הראשונים את דבריו ואין הלכה כן.

18. לדעת הרשב"א בחידושיו, הטעם שנמנו ואסרו כל דם בתולים הוא משום שהחמירו לחשוש לכל תינוקת שמא דם נידות מעורב בדמיה. ואולם הרא"ש [סימן א'] כתב, שאין לומר שהחמירו חז"ל שמא דם נידות מעורב בדמה שהלא אפילו אשה בעולה ובוגרת שיש לה מכה במקור תולה את דמה במכתה — ומותרת לבעלה אם כן כל שכן שיש לנו לתלות את דמה של זו בבתוליה. ולפיכך כתב שטעם חומרא זו משום ש"בעילת מצוה לכל מסורה" — ואין הכל בקיאין בחילוקי הדינים שבמשנה בין תינוקת שראתה ללא ראתה ובין הגיע זמנה לראות ללא הגיע ועוד שהחתן יצרו תוקפו

שחיה רבי מאיר אומר: מראה דמים משונים
הן זה מזה.

כיצד: דם נדה — אדום, דם בתולים — אינו
אדום.

דם נדה — זיהום, מראה מזוהם, דם בתולים
— אינו זיהום מראהו נקי.

דם נדה — בא מן המקור, דם בתולים — בא
מן הצדדין.

אמר רבי יצחק בר רבי יוסי אמר רבי יוחנן:
זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים כל
מראה דמים — אחת הן ולפיכך אפילו
נשתנה הדם טהורה כל זמן ששופעת⁽¹⁹⁾.

— כולן צריכות לבדוק את עצמן אם נשתנה
מראה הדם, שאז אין אומרים מאחר
ששופעת היא בלא הפסק מתוך ארבע
הלילות, חזקה שדם בתולים הוא.

ובכולן רבי מאיר מחמיר בדברי בית שמאי
שאחר ד' לילות לקטנה ולילה אחת להגיע
זמנה ולא ראתה — שחייבת בבדיקה ואע"פ
ששופעת.

ושאר ראיות, במקום שאינה ממשיכה
לשפוע, שגם בהם יש חילוקים שבין בית
שמאי ובית הלל — בהם סבור רבי מאיר
שהלך אחר מראה דמים, כדברי בית הלל.
דלכית שמאי הם טמאים אפילו כשלא
נשתנו הדמים, ואילו בית הלל מטהרים
כשלא נשתנה מראה הדמים לאחר מכן.

שלא ראתה דם כלל טמאה, דחיישין שמא
ראתה דם וחיהוה שכבת זרע, וכן נפסק בשו"ע
[קצ"ג א'].

19. כך הוא ביאור הברייתא לדעת רש"י והיינו
שברישא של הברייתא מבואר שאם שופעת
מתוך זמן תלייתה לאחר מכן מחזיקים את הדם
כ"דם בתולים", ואולם צריכה בדיקה שאם
נשתנה מראה הדם אין זה דם בתולים אלא דם
נידות. ואולם בתוך זמן תלייתה, אפילו אם
תראה שנשתנה מראיתו, טהורה. ודעת רבי מאיר
לענין "חיוב הבדיקה" שמא נשתנה הדם סובר
כבית שמאי. והיינו, מאחר שדעת בית שמאי
שזמן תליית הקטנה הוא ארבע לילות ותלית
הגדולה הוא לילה אחד, ממילא מחייבים הם
בדיקה שמא נשתנה הדם בשופעת מתוך זמן זה
לאחריו. ובזה מחמיר רבי מאיר כדבריהם
להצריך בדיקה בקטנה אחרי ד' לילות ובגדולה
אחר ליל הבעילה, וזהו פירוש דברי הברייתא

ולפיכך הסכימו רבותינו להשוות דינם כדין
החמורה שבכולן והיא בוגרת שראתה שנותנים
לה בעילת מצוה בלבד.

ובתשובת הרשב"א [ח"ז קס"א] ביאר הטעם
שהחמירו וחששו לדם נדה בבעילת בתולה יותר
משאר נשים שיש להם מכה במקור, משום שיש
לחוש בבתולה שמא בעל בהטייה באופן שלא
ראוי להשיר בתוליה וממילא דם זה דם נידות.
ועוד כתב, שבבתולה החמירו משום "שאינו
אלא לשעה", מה שאין כן בכל אשה, אילו
תחמיר ולא תתלה במכה, "אפשר שאתה אוסרה
על בעלה לעולם".

ועיין עוד בדברי רבותינו הפוסקים [שו"ת
זרע אמת יו"ד פ"ד, מהרש"א ח"א ר"י, אג"מ
יו"ד פ"ז ועוד] שדנו באשה שהושרו בתוליה על
ידי מכשיר רפואי וראתה דם, האם גם בדם זה
גזרו והחשיבוהו כדם נדה וטמאה, או שלא גזרו
חכמים אלא בדם בתולים הבא בשעת בעילה.
עוד כתבו הראשונים [רשב"א תוה"ב,
רא"ש בפסקיו] שהבועל את הבתולה אף על פי

תנו רבנן: הרואה⁽²⁰⁾ דם מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה. והיינו, אם שימשה וראתה דם פעם אחת, הרי מותר לה להיות משמשת פעם שניה, ופעם שלישית.

מכאן ואילך — לא תשמש⁽²¹⁾ עוד עד שתתגרש מבעלה. ולאחר שתתגרש, תנשא לבעל אחר ואז מותרת לשמש⁽²²⁾ (23).

להפחית את ימי תלייתה משום מראות הדם, והם סוברים כי "כל מראה דמים אחת הם". [וע"ע בדברי הרמב"ן והר"ן בחידושיהם].

20. הברייתא עוסקת באשה שהתשמיש גורם לה לראות דם נידות באופן שאין לתלות את הראיה בדם בתולים [רש"י].

21. דין "רואה דם מחמת תשמיש" נאמר דוקא כשראתה מיד לאחר התשמיש, והיינו שיעור של "חיוב אשם תלוי" [המבואר לעיל יד א] שיש כאן ספק דאורייתא שמא בא הדם בשעת התשמיש, ואולם לאחר שיעור זה אם ראתה דם לאחר תשמיש אינה נעשית "רואה מחמת תשמיש" אפילו ראתה יותר משלש פעמים [ש"ך קפ"ז א' בשם הראב"ד].

22. הש"ך [קפ"ו סק"א] כתב שבלשון הברייתא משמע שמלבד הפעם הראשונה שראתה דם מחמת תשמיש, משמשת עוד שלש פעמים. ולפיכך פירש שכוונת הברייתא היא, "הרואה דם מחמת תשמיש", אשה שראתה דם אחר התשמיש ואולם שלא בתוך זמן השיעור שנחשבת כ"רואה מחמת תשמיש" להאסר לבעלה, והיינו, שבסתמא מאחר שלא היתה מחויבת בבדיקה ראתה את הדם לאחר זמן מה מהתשמיש, ובעקבות ראייה זו נעשית מחויבת מעתה בבדיקה אחר התשמיש מיד בכדי לברר אם ראיתיה מחמת תשמיש הם, וממשיכה הברייתא, פעם ראשונה וכו' אם ראתה בתוך השיעור ג"פ הרי זה "רואה מחמת תשמיש" ונאסרת לבעלה. [ומכאן הוכיח הש"ך את שיטתו שאשה שאין לה וסת לא מחויבת

"ובכולן ר"מ מחמיר כדברי בית שמאי". וממשיכה הברייתא ואומרת שסובר רבי מאיר כדעת בית הלל לגבי עצם הדין שבקטנה תולה בלא נשתנה מראה הדם ואפילו בלא שופעת, עד שתחיה המכה, וכמו כן בנערה עד ארבע לילות. ולפי זה סיום דברי הגמרא "אמר רבי יצחק וכו'", "אבל חכמים אומרים כל מראה דמים אחת הן" זו היא שיטה נוספת. והיינו, שאין שום משמעות ל"מראה דמים" ובשופעת מתוך זמן תלייתה לאחרי אפילו נשתנה מראה הדם טהורה. [כן פירש הר"ב רנשבורג ב"פתחי נדה" וע"ע מהרש"א וסדרי טהרה].

ואולם התוס' בסוגיינו הוכיחו מהגמרא [לעיל יא ב] שלדעת כולם אם נשתנו מראה דמיה טמאה, ומחויבת בדיקה שמא נשתנו [עיין מהרש"א] ולפיכך פרשו את דברי הברייתא באופן אחר, והיינו, שהרישא של הברייתא בלבד מדברת לגבי בדיקה שמא נשתנה הדם מכמות שהיה שבוזה לדעת כולי עלמא מחויבת ואפילו בתוך זמן תלייתה. [וכתבו התוס' שהטעם שהוצרכה הברייתא לשנות דין זה, להשמיענו שאף לבעלה צריכה בדיקה, ועוד תרצו, שנתחדש כאן שצריכה היא בדיקת שפופרת ע"ש].

והמשך דברי הברייתא ובכולן וכו' פירושו, שלדעת רבי מאיר אף על פי שנותנים לקטנה "עד שתחיה המכה" כדעת בית הלל, מכל מקום, זה דוקא כשהדם שהיא רואה דומה במראהו לדם בתולים, אבל אם במראהו דומה הוא לדם נידות, אין נותנים לה אלא כדעת בית שמאי. ולא עוסקת הברייתא כלל במראה דם שנשתנה אלא במראה דם מתחילתו. ודעת חכמים שאין כלל